

Ks. dr hab. prof. UAM Dariusz Kwiatkowski

THE SIGNS OF HOPE IN THE JUBILEE YEAR 2025 ACCORDING TO POPE FRANCIS' BULL *SPES NON CONFUNDIT*

Znaki nadziei w Roku Jubileuszowym 2025 według bulli papieża Franciszka *Spes non confundit*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8014-0016> E-mail: dariusz.kwiatkowski@amu.edu.pl

DOI: <https://doi.org/10.62266/PK.1898-3685.2024.35.04>

Wprowadzenie

Papież Franciszek w swoim nauczaniu bardzo mocno akcentuje temat miłosierdzia Bożego. Zwraca uwagę, że miłosierdzie w Piśmie Świętym jest słowem - kluczem do wskazania działania Boga wobec ludzi. Bóg nie ogranicza się do potwierdzenia swojej miłości, ale czyni ją widoczną i namacalną. Miłość nie jest czymś abstrakcyjnym, czy też teologicznym lub filozoficznym pojęciem. W bulli o Nadzwyczajnym Jubileuszu Miłosierdzia *Misericordiae vultus*, pisze: *Z samej swej natury jest ona [miłość Boga-przypis autora] konkretnym życiem: to intencje, zachowania, postawy, które przyjmuje się w codzienności. Miłosierdzie Boga jest Jego odpowiedzialnością za nas. On czuje się odpowiedzialnym, to znaczy: pragnie naszego dobra i chce nas widzieć szczęśliwymi, napełnionymi radością i pokojem*¹.

Jednym ze znaków Bożego miłosierdzia jest obchodzenie przez Kościół lat jubileuszowych. Od wieków zwyczajne lata jubileuszowe są obchodzone co dwadzieścia pięć. W sposób oficjalny obchody lat jubileuszowych wprowadził papież Bonifacy VIII w 1300 roku, ale już wcześniej Kościół praktykował okazjonalnie tak zwane „wielkie przebaczenie”. Można tu wymienić choćby decyzję papieża Kaliksta II, który w 1122 roku zezwolił na obchodzenie jubileuszu za odbycie pielgrzymki do Santiago de Compostela, za każdym razem, gdy święto Apostoła Jakuba przypadało w niedzielę. Nieco później, papież Honoriusz III w 1216 roku przyjął prośbę św. Franciszka o odpust dla tych, którzy odwiedzą Porcjunkulę w pierwszych dwóch dniach sierpnia. W końcu, papież Celestyn V udzielił łaski przebaczenia tym, którzy udawali się do Bazyliki Santa Maria di Collemaggio w L'Aquila, w dniach 28 i 29 sierpnia 1294 roku².

Papież Franciszek kontynuuje tradycję obchodzenia lat jubileuszowych. W czasie jego pontyfikatu Kościół obchodził już różne nadzwyczajne formy Roku Świętego³. Natomiast Zwyczajny Jubileusz został proklamowany przez Franciszka, dnia 9 maja 2024 roku, bullą *Spes*

¹ Franciszek, Bulla o Nadzwyczajnym Jubileuszu Miłosierdzia *Misericordiae vultus*, Wrocław 2015, 9.

² Trzeba jednak podkreślić, że świętowanie lat jubileuszowych nie zostało wymyślone przez Kościół. Źródła tego obchodu znajdują się w Starym Testamencie. Naród Wybrany miał obowiązek obchodzić jubileusz co siedem lat. Jubileusz nazywano „rokiem szabatowym”, „rokiem odpoczynku”, co nawiązuje do dzieła stworzenia. W Księdze Rodzaju czytamy, że przez sześć dni Bóg pracował, a siódmego dnia odpoczął (por. Rdz 2, 23). Izraelici po zawarciu przymierza z Bogiem również każdego siódmego roku mieli obowiązek odpoczynku i świętowania. Jednak najważniejszy Jubileusz obchodzili co 49 lat (7x7). Istotą starotestamentalnego jubileuszu był odpoczynek od pracy, darowanie wszelkich długów oraz przebaczenie win braciom (por. Pwt 15, 1-11; Kpł 25, 9-13.23.39-43). W związku z tym był to rok, kiedy dawano odpocząć ziemi, prawowici właściciele odzyskiwali pola i domy, które zostały im zabrane, niewolnicy odzyskiwali wolność, a niewypłacalnym dłużnikom darowano należność. Starotestamentalny Rok Jubileuszowy wypełnił się w Jezusie Chrystusie, który w Nazarecie mówił: *Duch Pański spoczywa na Mnie, ponieważ Mnie namaścił i posłał Mnie, abym ubogim niósł dobrą nowinę, więźniom głosił wolność, a niewidomym przejrzenie; abym uciśnionych odsyłał wolnymi, abym obwoływał rok łaski od Pana* (Łk 4, 18-19). Por. E.M. Jung-Inglessis, *Rok Święty w Rzymie*, Warszawa 2000, s. 26-29.

³ Można tu wymienić choćby: Nadzwyczajny Rok Miłosierdzia Bożego (8. XII. 2015 - 20. XI. 2016); Nadzwyczajny Rok Świętego Józefa (3. XII. 2018 - 6. 01. 2019).

*non confundit*⁴. Tytuł bulli wskazuje, że głównym tematem przeżywania Jubileuszu 2025 roku będzie nadzieja. Celem artykułu jest ukazanie, w pryzmacie nadziei, najważniejszych form świętowania Jubileuszu, czyli: otwarcia Bram Świętych w rzymskich bazylikach i innych kościołach jubileuszowych, pielgrzymowania do miejsc świętych i zyskiwania daru odpustów. W celu zrealizowania postawionego celu zostaną zastosowane następujące metody: historyczna, opisowa i liturgiczno-kontekstualna.

1. Otwarcie Bramy Świętej

Od Jubileuszu, proklamowanego przez papieża Aleksandra w 1500 roku, narodził się liturgiczny obrzęd, który rozpoczynał czas łaski i miłosierdzia. Tym obrzędem było uroczyste otwarcie drzwi świętych w czterech rzymskich bazylikach większych Rzymu (św. Piotra, św. Jana na Lateranie, św. Pawła za murami i Matki Bożej Większej). Ceremonia polegająca na trzykrotnym uderzeniu przez papieża młotkiem w drzwi, krótkiej modlitwie i przejściu papieża z płonąca świecą przez otwarte drzwi przetrwała do dziś, choć w nieznacznie zmienionej formie⁵. Kardynał Virgilio Noé cytuje jedną z papieskich modlitw: *pozwól Boże Twojemu Kościołowi przeżyć z radością ten moment łaski, w którym otwierasz Twojemu ludowi tę Bramę, aby przeszedł przez nią wnosząc ku Tobie swoje modlitwy i w ten sposób, uzyskując przebaczenie, odpuszczenie i darowanie grzechów, mógł szczerze kroczyć drogami Ewangelii Twojego Syna*⁶. Po modlitwie Ojciec Święty własnymi słowami wyjaśnia jej znaczenie oraz symbolikę otwieranych drzwi⁷. Po czym jako pierwszy je przekraczał, przy towarzyszącym śpiewie hymnu *Te Deum*. Wewnątrz bazyliki celebrowane są Nieszpory.

Ten liturgiczny obrzęd otwierania i zamykania świętych drzwi (Brama Święta) ma głębokie znaczenie teologiczne, nawiązujące do biblijnych obrazów bramy. W Starym Testamencie Mojżesz wchodził do Namiotu Spotkania na modlitwę, a cały lud stał i oczekiwał na jego wyjście (Wj 33, 8-10. Lb 12, 5; Pwt 31, 15). Również wszystkie ważne decyzje były ogłaszane Izraelitom przed wejściem do Namiotu Spotkania (Kpł 8, 3.4; Lb 10, 3; 16, 19; Pwt 31, 14). Stawanie przed Namiotem oznaczało stanięcie przed Jahwe (Lb 16, 17-18; 20, 6). Nowy Testament często przywołuje obraz bramy lub drzwi. Chrystus dokonuje uzdrowień wobec ludu zebranego przed drzwiami domu (Mk 1, 33; 2, 2). Jezus zachęca, aby modlić się w prywatnej izbie, za zamkniętymi drzwiami (Mt 6, 6). Poza tym Jezus sam o sobie powiedział: *Zaprawdę, zaprawdę, powiadam wam: Ja jestem bramą owiec. [...] Ja jestem bramą. Jeżeli ktoś wejdzie przeze Mnie, będzie zbawiony – wejdzie i wyjdzie, i znajdzie pastwisko* (J 10, 7.9)⁸.

Obraz drzwi ma znaczenie chrystologiczne i pokazuje Chrystusa jako jedynego Pośrednika między Bogiem i ludźmi, który stał się człowiekiem oraz przeszedł ze śmierci do nieba, aby dać ludziom zbawienie. On jest prawdziwym Pasterzem, który szuka zagubionych owiec i oddaje za nie swoje życie. Warunkiem otrzymania życia wiecznego jest przejście przez Niego, jako Bramę. On stał się prawdziwą Bramą prowadzącą do domu Ojca przez swoją śmierć i zmartwychwstanie. Człowiek jest zaproszony do przejścia przez tę Bramę w

⁴ Franciszek, Bulla ogłaszająca Jubileusz Zwyczajny Roku 2025 *Spes non confundit*, w: <https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek-i/bulle/spes-non-confundit> (dalej: SnC)

⁵ Pierwszy raz w taki sposób rozpoczął Rok jubileuszowy papież Marcin V, otwierając święte drzwi tylko w bazylice św. Jana na Lateranie. Por. R. Guardini, *Znaki święte*, Wrocław 1982, s. 42-44; B. Nadolski, *Leksykon liturgii*, Poznań 2006, s. 1313-1314; A. Catella, *Apertura della „Porta”: le origini di un rito*, „Rivista Liturgica” 86(1999), nry 5-6, s. 623-635.

⁶ V. Noé, *Brama Święta*, Roma 1999, s. 3.

⁷ Pius XII, otwierając Rok Święty w 1950 roku przed nową Bramą Świętą, mówił: *Wrota z brązu wzruszająco wysławiają wspaniałość miłosierdzia Tego, który przyszedł szukać tego, się zgubiło*. Natomiast Jan Paweł II w podobnych okolicznościach, otwierając Nadzwyczajny Rok Jubileuszowy w 1983 roku, powiedział: *Niech Brama Święta stanie się znakiem i symbolem nowego zbliżenia się o Chrystusa, Zbawiciela człowieka*. V. Noé, *Brama Święta*, 3.

⁸ Por. A. Bottino, *Il simbolo della porta nella Scrittura*, „Rivista Liturgica” 86(1999), nry 5-6, s. 603-621.

sakramencie chrztu, w którym zostaje zanurzony śmierci i zmartwychwstaniu Chrystusa (Rz 6, 3-11)⁹.

Papież Franciszek w bulli *Spes non confundit* zarządza, „aby Drzwi Święte Bazyliki Świętego Piotra w Watykanie zostały otwarte 24 grudnia bieżącego roku, rozpoczynając w ten sposób Jubileusz Zwyczajny. W niedzielę, 29 grudnia 2024 r., otworzę Drzwi Święte mojej katedry Świętego Jana na Lateranie, która 9 listopada tego roku będzie obchodzić 1700. rocznicę poświęcenia. Następnie, 1 stycznia 2025 r., w uroczystość Świętej Bożej Rodzicielki Maryi zostaną otwarte Drzwi Święte papieskiej Bazyliki Matki Bożej Większej. Na koniec, w niedzielę 5 stycznia, zostaną otwarte Drzwi Święte papieskiej Bazyliki Świętego Pawła za Murami. Te trzy ostatnie Drzwi Święte zostaną zamknięte przed niedzielą 28 grudnia tego samego roku”¹⁰. Papież zarządził także celebrację Eucharystii w niedzielę 29 grudnia 2024 roku we wszystkich katedrach i konkatedrach, jako uroczyste otwarcie Roku Jubileuszowego. Natomiast zakończenie Jubileuszu Zwyczajnego będzie miało miejsce 6 stycznia 2026 roku, kiedy to papież w uroczysty sposób zamknie Drzwi Święte Papieskiej Bazyliki Świętego Piotra w Watykanie¹¹.

Uroczysta proklamacja Roku Jubileuszowego jest poprzedzona wskazaniem jego głównego przesłania. Otwarcie Drzwi Świętych ma prowadzić człowieka do ponownego i głębokiego odnowienia chrześcijańskiej nadziei. Franciszek odwołuje się do pawłowego nauczania o nadziei zawartego w jego listach. Nadzieja rodzi się ze spotkania i przyjęcia z wiarą Jezusa Chrystusa jako jedyne Zbawiciela człowieka. Taka nadzieja zawieść nie może (por. Rz 5, 5). Pomimo, że we współczesnym świecie żyje wielu ludzi zniechęconych, którzy sceptycznie i z pesymizmem patrzą w swoją przyszłość, papież stwierdza, że: *Wszyscy mają nadzieję. Nadzieja jest obecna w sercu każdego człowieka jako pragnienie i oczekiwanie dobra, nawet jeśli nie wie, co przyniesie ze sobą jutro*¹². Rok Jubileuszowy, dzięki proklamacji i słuchaniu słowa Bożego oraz doświadczeniu Bożego miłosierdzia, będzie sprzyjał odnowieniu i umocnieniu nadziei.

Święty Paweł naucza, że człowiek dostępuje usprawiedliwienia dzięki wierze w Jezusa Chrystusa. To dzięki Niemu człowiek dostępuje łaski i chlubi się nadzieją chwały Bożej. Ponieważ miłość Boża jest rozlana w sercu człowieka ochrzczonego, to nadzieja nie może zawieść (Rz 5, 1-2.5). Znakiem Bożej miłości w Roku Jubileuszowym, od początku jego trwania, staje się znak otwarcia „Bramy Świętej”, symbolizującej Chrystusa oraz zaproszenie do chwały nieba, czyli do życia wiecznego¹³. Trzeba tutaj odwołać się do przesłania, które znajduje się w poszczególnych kwaterach Bramy Świętej w Bazylice św. Piotra w Rzymie. Poszczególne kwatery przywołują biblijne wydarzenia, które objawiają miłosierdzie Boga: Zwiastowanie, chrzest Jezusa, przypowieść o zagubionej owcy, przypowieść o miłosiernym Samarytaninie, uzdrowienie paralytyka, przebaczenie Jawnogrzesznicy, Chrystusowy nakaz przebaczenia, przyjęcie Dobrego łotra do Raju, Zmartwychwstanie Jezusa. W prawej stronie na epigrafie widnieje napis: *Niech wytrysną stąd obfite źródła łaski Bożej, niech oczyszczą dusze tych, którzy tu wchodzi, niech je umocnią i ozdobią cnotami chrześcijańskimi*¹⁴.

Papież Franciszek naucza, że: *Nadzieja rodzi się z miłości i opiera się na miłości, która wypływa z Serca Jezusa przebitego na krzyżu: „Jeżeli bowiem, będąc nieprzyjaciółmi, zostaliśmy pojednani z Bogiem przez śmierć Jego Syna, to tym bardziej, będąc już pojednani,*

⁹ Por. J. Miazek, *Otwarcie Drzwi Świętych w Wielkim Jubileuszu roku 2000*, „Collectanea Theologica” 71(2001), nr 4, s. 193-195. (189-198)

¹⁰ SnC 6.

¹¹ Tamże.

¹² Tamże 1.

¹³ Por. A.N. Terrin, *Un simbolo culturale e spaziale di cambiamento e di trasformazione nella storia comparata delle religioni*, „Rivista Liturgica” 86(1999), nry 5-6, s. 637-650.

¹⁴ V. Noé, *Brama Święta*, s. 8-9.

dostąpimy zbawienia przez Jego życie” (Rz 5, 10)¹⁵. Oznacza to, że doświadczenie miłości Boga będzie źródłem nadziei. Ta miłość niekiedy wystawiana jest na próbę, kiedy człowiek doświadcza cierpienia i życiowych przeciwności. Św. Paweł pisał, że *Chlubimy się także z ucisków, wiedząc, że ucisk wyrabia wytrwałość, a wytrwałość — wypróbowaną cnotę, wypróbowana zaś cnota — nadzieję* (Rz 5, 3-4). W tym kontekście papież wskazuje na cnotę cierpliwości, która rozwija nadzieję¹⁶.

Otwarcie „Bramy Miłosierdzia” jest znakiem nadziei. Ojciec Święty Franciszek wskazuje konkretne przestrzenie życia współczesnego człowieka i konkretne grupy ludzi, którzy nadziei bardzo potrzebują. Pośród znaków nadziei dotyczących kontekstu współczesnego świata wymienia: tereny objęte wojną, które z nadzieją oczekują pokoju¹⁷, utrata przekazywania życia, która powinna przekształcić się dzięki nadziei na otwartość na życie z odpowiedzialnym macierzyństwem i ojcostwem¹⁸, bieda, której można zaradzić choćby umorzeniem długów dla niewypłacalnych krajów¹⁹. Natomiast grupy ludzi, którzy dziś najbardziej oczekują nadziei to: młodzież, migranci, osoby starsze i chore, więźniowie i ubodzy²⁰.

Drzwi Święte otwierają się dla wszystkich. Aby doświadczyć mocy Bożej miłości, trzeba je przekroczyć. Przechodząc przez nie, człowiek przechodzi ze śmierci do życia i odradza w sobie nadzieję, która zawieść nie może. Rok Jubileuszowy staje się w ten sposób zaproszeniem do pielgrzymowania do miejsc świętych.

2. Pielgrzymowanie nadziei

Od narodzin do śmierci każdy człowiek znajduje się w szczególnej kondycji człowieka wędrującego – *homo viator*. Używane pojęcie „pielgrzym”, z którego utworzono rzeczownik „pielgrzymka”, ma swoje źródło w łacińskim terminie *peregrinus*, który w średniowieczu przyjął formę *pelegrinus*. Pochodząc etymologicznie od wyrażen: *per ager* (przez pole) i *per eger* (spoza granicy), termin ten wskazuje na kogoś, kto jest obcokrajowcem. Do XI wieku *pelegrinus* był kimś, kto „nie miał prawa do obywatelstwa”. W epoce wypraw krzyżowych i powstawania wielkich katedr znaczenie to uległo głębokiej przemianie i wtedy *pelegrinus* stał się chrześcijaninem, który idzie w poszukiwaniu rzeczy i miejsc świętych²¹. W swej istocie, ten późniejszy sens terminu wyraża bardzo starożytną rzeczywistość, która nawiązuje do początków chrześcijaństwa, a nawet sięga swymi korzeniami do tradycji religijnej Narodu Wybranego w Starym Testamencie. W Piśmie św. pielgrzymowanie do miejsca świętego oznaczało nawrócenie i przebaczenie (np.: Rdz 35, 3; Wj 9, 10, 1Sm 16, 5; 1Krn 19, 1-7; Ps 122, 6-9; Łk 2, 41; J 2, 13; 5, 1; 7, 10; Dz 20, 16; 24, 11)²².

Każda pielgrzymka oznacza wędrowkę do jakiegoś centrum. Jednakże pielgrzym ma w tym szczególną motywację, wyraźnie różniącą się od motywów np. handlowych, politycznych czy religijnych, i nie ma na względzie zwykłej wizyty, bądź też spotkania naukowego. Pielgrzym jest wędrowcem, który poszukuje kogoś „Zupełnie Innego”. Motywacją jego wędrowania jest spotkanie z Bogiem, który oddziałuje na jego postępowanie i może wpłynąć na zmianę jego aktualnej sytuacji. Można zatem powiedzieć, że pielgrzymka jest wędrowaniem do określonego centrum, gdzie dochodzi do spotkania, na które czeka i do którego przygotowuje się człowiek wierzący. To centrum kształtuje w sposób symboliczny przestrzeń zbawienia. Człowiek opuszcza własną przestrzeń, czyli środowisko, w którym żyje i podąża do

¹⁵ SnC 3.

¹⁶ Tamże 4.

¹⁷ Tamże 8.

¹⁸ Tamże 9.

¹⁹ Tamże 16.

²⁰ Zob. tamże 12-15.

²¹ Por. J. Chélini, H. Branthomme, *Drogi Boże. Historia pielgrzymek chrześcijańskich*, Warszawa 1966, s. 89-105.

²² Por. R de Zan, *Il pellegrinaggio nella Sacra Scrittura: luogo di conversione e di perdono*, „Rivista Litirgica” 86(1999), nry 5-6, s. 591-602.

innej rzeczywistości, mając przy tym świadomość, że jest to rzeczywistość naznaczona obecnością i działaniem Boga²³.

Miejsca święte, które są celem chrześcijańskiego pielgrzymowania można nazwać *przestrzenią, którą On wybrał, aby w niej rozbić swój „namiot” między nami, a przez to umożliwić człowiekowi bardziej bezpośrednie spotkanie z Nim*²⁴. Oczywiście Bóg jest obecny w równej mierze we wszystkich miejscach ziemi, tak że cały świat może uchodzić za „świątynię” Jego obecności, ale w świecie znajdują się szczególne miejsca będące znakami nadzwyczajnych zbawczych interwencji Boga. Pielgrzymka dla chrześcijan była zawsze symbolem indywidualnej wędrówki śladami Jezusa Chrystusa. Można ją nazwać praktyką czynnej ascezy i pokuty za popełnione grzechy oraz pragnieniem nawrócenia serca²⁵.

Każda pielgrzymka swój szczyt osiąga w dotarciu do miejsca świętego, a szczególnie w liturgii celebrowanej w danym sanktuarium. Celem pielgrzymowania w Roku Świętym jest przejście przez Święte Drzwi oraz modlitwa i uczestnictwo we Mszy świętej. Wtedy dochodzi do osobowego spotkania pielgrzyma z Bogiem i tutaj dopiero pielgrzym osiąga cel swojego pielgrzymowania. W miejscu świętym otrzymuje on pewność darów przygotowanych przez Boga²⁶.

Papież Franciszek, już na początku listu *Spes non confundit*, wskazuje pielgrzymowanie do Wiecznego Miasta jako jedną z najważniejszych form przeżywania Roku Jubileuszowego. Wiernych przybywających do Rzymu, jak również do wyznaczonych miejsc w Kościołach partykularnych, nazywa *pielgrzymami nadziei*. Odbycie pielgrzymki do miejsca świętego ma stać się wydarzeniem żywego i osobistego spotkania z Chrystusem, który jest „bramą” zbawienia (por. J 10, 7.9)²⁷. Ojciec Święty zwraca uwagę, że przeplatanie się nadziei i cierpliwości, które są obecne w życiu człowieka, jasno pokazuje, że życie chrześcijańskie jest *drogą*, która potrzebuje mocnych *chwil*, aby posilać i wzmacniać nadzieję, będącą niezastąpioną towarzyszką prowadzącą do spotkania z Chrystusem²⁸.

Pielgrzymowanie wyraża fundamentalny element świętowania Roku Świętego. Papież pisze, że: *Wyruszenie w drogę jest typowe dla tych, którzy poszukują sensu życia. Piesze pielgrzymowanie bardzo sprzyja odkrywaniu na nowo wartości milczenia, wysiłku i tego, co istotne*²⁹. Nowością w przeżywaniu Jubileuszu 2025 będą szlaki wiary. Oprócz tradycyjnego pielgrzymowania w Rzymie katakumb i Siedmiu Kościołów, pojawią się także szlaki wiary, które obejmą wyznaczone miejsca święte w Kościołach partykularnych. Ojciec Święty tak wyjaśnia znaczenie tych szlaków: *Przechodzenie z jednego kraju do drugiego, jakby granice zostały pokonane, przechodzenie z jednego miasta do drugiego w kontemplacji stworzenia i dzieł sztuki, pozwoli docenić różne doświadczenia i kultury, nosić w sobie piękno, które zharmonizowane z modlitwą, prowadzi do dziękczynienia Bogu za cuda, których dokonał. Kościoły jubileuszowe, wzdłuż szlaków oraz w Wiecznym Mieście, będą mogły być oazami duchowości, w których można odświeżyć drogę wiary i napić się ze źródeł nadziei, przede wszystkim przystępując do sakramentu pojednania, niezastąpionego punktu wyjścia dla prawdziwej drogi nawrócenia*³⁰.

Pielgrzymowanie w Roku Jubileuszowym ma mieć wymiar ekumeniczny. Franciszek zaprasza do wspólnego pielgrzymowania szczególnie wiernych Kościołów Wschodnich. Ojciec Święty zachęca zwłaszcza wiernych, którzy już są w pełnej komunii z papieżem i przypomina,

²³ Por. D. Kwiatkowski, *Zaczerpnąć ze źródła wody życia*, Kalisz 2007, 67-69.

²⁴ Jan Paweł II, *List o pielgrzymowaniu do miejsc związanych z historią zbawienia* (29.06.1999), 1, w: https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/listy/o_pielgrzymowaniu_29061999 [dostęp: 03.06.2024].

²⁵ Por. Jan Paweł II, Bulla ogłaszająca Wielki Jubileusz Roku 2000 *Incarnationis misterium*, Poznań 1998, 7.

²⁶ Por. tamże 8.

²⁷ SnC 1.

²⁸ Tamże 5.

²⁹ Tamże.

³⁰ Tamże.

że oni wiele wycierpieli za swoją wierność Chrystusowi. Franciszek pisze: *Kościół katolicki, który jest ubogacony ich starożytnymi liturgiami, teologią i duchowością Ojców, mnichów i teologów, pragnie symbolicznie wyrazić gościnność dla nich i ich prawosławnych braci i siostr, w czasie, gdy już doświadczają pielgrzymki Drogi Krzyżowej, przez którą często są zmuszeni do opuszczenia swoich ojczyzn, swoich świętych ziem, z których przemoc i niestabilność wypędzają ich do krajów bezpieczniejszych. Dla nich doświadczenie bycia miłowanymi przez Kościół, który ich nie opuści, ale pójdzie za nimi, dokądkolwiek się udadzą, czyni znak Jubileuszu jeszcze mocniejszym*³¹. Zaproszenie do wspólnego pielgrzymowania i przeżywania Jubileuszu ma umacniać nadzieję wiernych Kościołów Wschodnich, którzy w tym czasie doświadczają cierpienia i wojny.

3. Dar odpustów

Odpust jest pozasakramentalnym darowaniem przez Boga kary doczesnej, gdy wina już została odpuszczona przez sakrament pokuty³². W obecnych czasach temat odpustów odżywa w Kościele w związku z ogłaszanymi latami świętymi. Trzeba jednak pamiętać, że od początku chrześcijaństwa Kościół głosił naukę o sprawiedliwości i miłosierdziu Chrystusa, który oczyszcza nieśmiertelne dusze, które zakończyły ziemskie życie i nie zdążyli naprawić w pełni win popełnionych wobec Zbawiciela. W sposób oficjalny na temat czyśćca i odpustów Kościół wypowiedział się na Soborze Florenckim w 1439 roku. W dokumencie zatytułowanym *Bulla unii z Grekami* czytamy: *Orzekamy też, że jeśli szczerze pokutujący umarliby w miłości Boga, zanim godnymi owocami pokuty zadośćuczyniliby za winy i zaniedbania, ich dusze po śmierci zostają oczyszczone karami czyśćcowymi. W łagodzeniu tego rodzaju kar dopomaga im wstawiennictwo wiernych, mianowicie ofiary Mszy świętych, modlitwy i jałmużny oraz inne dzieła pobożności, które zgodnie z postanowieniami Kościoła wierni zwykli podejmować za innych wiernych*³³. Nauka ta została potwierdzona przez Sobór Trydencki i Sobór Watykański II. Również *Katechizm Kościoła katolickiego* wypowiada się na temat oczyszczenia, które dokonuje się po śmierci człowieka: *Ci, którzy umierają w łasce i przyjaźni z Bogiem, ale nie są jeszcze oczyszczeni, chociaż są już pewni swego wiecznego zbawienia, przechodzą po śmierci oczyszczenie, by uzyskać świętość konieczną do wejścia do radości nieba*³⁴. Stąd należy stwierdzić, że czyściec jest Bogiem oczyszczającym ochrzczonych zarówno na ziemi, jak i po śmierci. Wiara w Boga oczyszczającego jest wyrazem pokładanej w Nim nadziei³⁵.

Uzyskane odpusty chrześcijanin może ofiarować za samego siebie lub za osobę zmarłą, przebywającą w czyśćcu. Ofiarowanie odpustu za zmarłych mieści się doktrynie dotyczącej wiary w życie wieczne, do którego są powołani wszyscy ludzie. Papież Franciszek podkreśla, że w tym wyznaniu wiary nadzieja chrześcijańska znajduje fundamentalną podstawę i cytuje w tym miejscu nauczanie soborowej konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes: Jeżeli brakuje Bożego fundamentu i nadziei życia wiecznego, godność człowieka, jak to się często dzisiaj stwierdza, doznaje bardzo poważnego uszczerbku, a tajemnice życia i śmierci, winy i cierpienia pozostają bez rozwiązania, tak że ludzie nierzadko popadają w zwątpienie*³⁶. Franciszek jasno akcentuje, że jako chrześcijanie, żyjąc nadzieją, którą zostaliśmy zbawieni, *mamy pewność, że dzieje ludzkości i każdego z nas nie biegą w*

³¹ Tamże.

³² Paweł VI, *Manuale delle indulgenze*, Libreria Editrice Vaticana 1999⁴, s. 23.

³³ Sobór Florencki, *Bulla unii z Grekami*, w: *Dokumenty Soborów Powszechnych*, opr. A. Baron, H. Pietras, t. III, Kraków 2003, s. 471-472.

³⁴ *Katechizm Kościoła katolickiego*, Poznań 1994, 1030.

³⁵ Por. B. de Margerie, *Tajemnica odpustów*, Kraków 2008, s. 24-25.

³⁶ Sobór Watykański II, *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym Gaudium et spes*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, Poznań 2002, 21.

kierunku ślepego zaułku czy ciemnej otchłani, ale są ukierunkowane na spotkanie z Panem chwały. Żyjmy zatem w oczekiwaniu na Jego powrót i w nadziei życia wiecznego w Nim³⁷.

Jubileusz, według papieża, daje możliwość odkrycia na nowo chrześcijańskiego powołania do życia wiecznego, którego zadatek otrzymujemy w sakramencie chrztu świętego. Odpowiadając na pytanie: co stanie się z nami po śmierci, Franciszek pisze: *Z Jezusem za tym progiem jest życie wieczne, które polega na pełnej komunii z Bogiem, na kontemplacji i uczestnictwie w Jego nieskończonej miłości. To, czym teraz żyjemy w nadziei, zobaczymy w rzeczywistości. [...] Co zatem będzie charakteryzować taką pełnię komunii? Bycie szczęśliwym. Szczęście jest powołaniem istoty ludzkiej, celem, który dotyczy każdego*³⁸. Takie szczęście człowiek otrzymuje tylko w definitywnym i całkowitym zjednoczeniu z Bogiem, który jest Miłością. Nie ma takiej siły, która może odłączyć człowieka od miłości Boga objawionej w Jezusie, o czym pisze św. Paweł w Liście do Rzymian: *Jestem pewien, że ani śmierć, ani życie, ani aniołowie, ani Zwierzchności, ani rzeczy teraźniejsze, ani przyszłe, ani Moce, ani co wysokie, ani co głębokie, ani jakiegokolwiek inne stworzenie nie zdoła nas odłączyć od miłości Boga, która jest w Chrystusie Jezusie, Panu naszym* (Rz 8, 38-39).

W tym kontekście należy też przywołać prawdę wiary o sądzie Bożym, zarówno na końcu życia każdego człowieka, jak również na końcu czasów. Świadomość ludzkiej słabości zwykle wywołuje lęk przed sądem Bożym. Dzieje się tak, ponieważ człowiek myśli o sądzie w kategoriach ludzkiej sprawiedliwości. Tymczasem sąd Boga jest inny. Franciszek pisze: *Sąd Boga, który jest miłością* (por. 1 J 4, 8.16), *nie może nie opierać się na miłości, zwłaszcza na tym, czy praktykowaliśmy ją wobec najbardziej potrzebujących, w których Chrystus, sam Sędzia, jest obecny* (por. Mt 25, 31-46). *Idzie zatem o osąd inny niż osąd ludzi i ziemskich sądów; należy go rozumieć jako relację prawdy z Bogiem-miłością i z samym sobą w niezgłębionej tajemnicy Bożego miłosierdzia*³⁹. Na potwierdzenie tych słów przywołuje nauczanie papieża Benedykta XVI: *W chwili Sądu Ostatecznego doświadczamy i przyjmujemy, że Jego miłość przewyższa całe zło świata i zło w nas. Ból miłości staje się naszym zbawieniem i naszą radością*⁴⁰.

Sąd dotyczy zbawienia, które dał ludzkości Chrystus przez swoją śmierć i zmartwychwstanie. On ma przygotować człowieka na ostateczne spotkanie z Jezusem. By do takiego spotkania doszło potrzebne jest oczyszczenie ze zła uczynionego przez człowieka w czasie ziemskiego życia. I w tym miejscu papież Franciszek pisze o konieczności modlitwy za zmarłych i odpustach, które są szczególnym darem Roku Jubileuszowego. Odpust jubileuszowy jest szczególnie przeznaczony dla osób, którzy odeszli z tego świata, aby mogli otrzymać pełnię miłosierdzia Bożego⁴¹.

Papież Franciszek najpierw przypomniał, że sakrament pokuty daje nam pewność, że Bóg odpuszcza nasze grzechy. Jednak popełnione grzechy pozostawiają „ślady” pociągające za sobą konsekwencje zewnętrzne i wewnętrzne. W *Katechizmie Kościoła katolickiego* czytamy: *każdy grzech, nawet powszedni, powoduje ponadto nieuporządkowane przywiązanie do stworzeń, które wymaga oczyszczenia, albo na ziemi, albo po śmierci, w stanie nazywanym czyśćcem*⁴². Pozostałe skutki grzechów są usuwane poprzez odpust, który jest darem Chrystusa. W głoszeniu prawdy o przebaczeniu i miłosierdziu mają pomagać ustanowieni przez papieża *Misjonarze Miłosierdzia*. Oni przez swoją służbę mają przywracać nadzieję i przebaczać za

³⁷ SnC 19.

³⁸ Tamże 21.

³⁹ Tamże 22.

⁴⁰ Benedykt XVI, Encyklika o nadziei chrześcijańskiej *Spe salvi*, Poznań 2007, 47.

⁴¹ SnC 22.

⁴² *Katechizm Kościoła katolickiego*, 1472.

każdym razem, gdy człowiek ze skruszonym sercem będzie wyznawał grzechy. Oni też mają przybliżyć pielgrzymom Jubileuszu prawdę o możliwości uzyskania odpustów⁴³.

Zakończenie

Rok Jubileuszowy jest wielkim darem Bożego miłosierdzia, które Kościół pragnie ofiarować wszystkim ludziom. W Jubileuszu 2025 roku akcent zostanie położony na cnotę nadziei, która jest bardzo potrzebna w dzisiejszych czasach. Ludzkość pogrążona w wojnach, niesprawiedliwości społecznej, ubóstwie traci sens i radość życia. Z drugiej strony bogate społeczeństwa dotknięte są konsumpcyjnym nastawieniem do życia, któremu często towarzyszy ateizm i nihilizm, nie widzą swojego powołania do życia wiecznego i dlatego swoją uwagę skupiają na doraźnych doznaniach, które nie mogą dać pełni szczęścia. Ponowoczesność, która staje się coraz bardziej powszechnym stylem życia i myślenia sprawia, że człowiek czuje się jeszcze bardziej zagubiony i pozbawiony wartości nadprzyrodzonych. Jubileusz jest szansą na odzyskanie wiary i nadziei oraz wzajemne pojednanie, otwarcie się na ubogich i potrzebujących. To doskonała sposobność do doświadczenia Bożej i ludzkiej miłości.

W przeżywaniu Roku Jubileuszowego znakami nadziei będą otwarcie „Bramy Świętej”, pielgrzymowanie do miejsc świętych oraz dar odpustów. W bulli *Spes non confundit* papież zachęca pasterzy Kościoła i wszystkich wiernych do czynnego zaangażowania się w przeżywanie tego świętego czasu łaski. Odpowiednia katecheza, konferencje naukowe, dostępność kapłanów w konfesjonalach, organizowanie pielgrzymek pomogą wiernym w doświadczeniu Bożego miłosierdzia, przywrócą i umocnią ich nadzieję i pozwolą odkryć najgłębszy sens życia, którym jest zjednoczenie z Bogiem w życiu wiecznym.

Bibliografia:

- Benedykt XVI, Encyklika o nadziei chrześcijańskiej *Spe salvi*, Poznań 2007.
- Bottino A., *Il simbolo della porta nella Scrittura*, „Rivista Liturgica” 86(1999), nry 5-6, s. 603-621.
- Catella A., *Apertura della „Porta”: le origini di un rito*, „Rivista Liturgica” 86(1999), nry 5-6, s. 623-635.
- Chélini J., Branthomme H., *Drogi Boże. Historia pielgrzymek chrześcijańskich*, Warszawa 1966.
- Franciszek, Bulla o Nadzwyczajnym Jubileuszu Miłosierdzia *Misericordiae vultus*, Wrocław 2015.
- Franciszek, Bulla ogłaszająca Jubileusz Zwyczajny Roku 2025 *Spes non confundit*, w: <https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek-i/bulle/spes-non-confundit> [dostęp: 30maja 2024].
- Guardini R., *Znaki święte*, Wrocław 1982.
- Jan Paweł II, Bulla ogłaszająca Wielki Jubileusz Roku 2000 *Incarnationis misterium*, Poznań 1998.
- Jan Paweł II, *List o pielgrzymowaniu do miejsc związanych z historią zbawienia* (29.06.1999), 1, w: https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/listy/o_pielgrzymowaniu_29061999 [dostęp: 03.06.2024].
- Jung-Inglessis E.M., *Rok Święty w Rzymie*, Warszawa 2000.
- Katechizm Kościoła katolickiego, Poznań 1994.
- Kwiatkowski D., *Zaczerpnąć ze źródła wody życia*, Kalisz 2007.
- Margerie de B., *Tajemnica odpustów*, Kraków 2008.
- Miazek J., *Otwarcie Drzwi Świętych w Wielkim Jubileuszu roku 2000*, „Collectanea Theologica” 71(2001), nr 4, s. 189-198.

⁴³ SnC 23.

Nadolski B., *Leksykon liturgii*, Poznań 2006.

Noé V., *Brama Święta*, Roma 1999.

Paweł VI, *Manuale delle indulgenze*, Libreria Editrice Vaticana 1999⁴.

Sobór Florencki, *Bulla unii z Grekami*, w: *Dokumenty Soborów Powszechnych*, opr. A. Baron, H. Pietras, t. III, Kraków 2003, s. 459-478.

Sobór Watykański II, Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, Poznań 2002, s. 526-606.

Terrin A.N., *Un simbolo culturale e spaziale di cambiamento e di trasformazione nella storia comparata delle religioni*, „Rivista Liturgica” 86(1999), nry 5-6, s. 637-650.

Zan de R., *Il pellegrinaggio nella Sacra Scrittura: luogo di conversione e di perdono*, „Rivista Liturgica” 86(1999), nry 5-6, s. 591-602.